

Til

Forsvarsdepartementet
postmottak@fd.dep.no

Oslo, 2019-02-12

Deres ref: 2016/2773-5/FD II 4/SIH

Høring – Forslag til ny lov om Etterretningstjenesten

Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Vi har for øyeblikket rundt 740 medlemmer. Ytringsfrihet, informasjonsfrihet og redaksjonell uavhengighet er blant våre viktigste arbeidsområder.

Vi viser til høringsbrev av 12. november 2018 og høringsnotat av samme dag. Vi vil gjerne kommentere spørsmål knyttet til det som er våre kjernearbeidsområder; ytringsfrihet og kildevern.

1. Høringsprosessen og rammene for forslaget

Norsk Redaktørforening reagerer på at et så omfattende og gjennomgripende lovforslag, med så mange alvorlige og komplekse problemstillinger knyttet til sentrale demokratiske prinsipper, sendes ut med en høringsfrist som tilsvarer utredningsinstruksens normalfrist. Særlig alvorlig mener vi dette er når høringsperioden inkluderer jule- og nyttårshelgen. I realiteten er fristen betydelig kortere enn det som er utgangspunkt for adskillig enklere hørings saker enn dette. Vi tolker dessverre dette som et tegn på en ikke ubetydelig arroganse fra departementets side. Vi er også kjent med at det har vært søkt om utsettelse av høringsfristen, uten at dette er innvilget. Vi beklager dette sterkt.

Lovforslaget, slik det foreligger, innebærer innføring av et overvåkingsregime av en karakter vi aldri har sett maken til. Vi viser her til Datatilsynets høringsuttalelse, hvor det både vises til at forslaget «krysser en prinsipiell grense som ikke bør krysses» og at lovforslaget ikke er i tråd med våre menneskerettslige forpliktelser. Dette alene burde medført at departementet bør ta seg langt bedre tid med lovprosessen. Det bør på en helt annen måte legges opp til grundige drøftinger i kompetente fora om ulike utfordringer ved det å skulle forene samfunnets behov for sikkerhet med det grunnleggende kravet om at vi ikke bryter med våre demokratiske prinsipper og våre forpliktelser i henhold til menneskerettighetene.

2. Generelt om forslaget og forholdet til kildevernet

Medienes kildevern er bredt anerkjent som en helt vesentlig del av ytrings- og pressefriheten og et sentralt prinsipp i ethvert velfungerende demokrati. Dette er slått fast i utallige utredninger og rettslige kjennelser, både nasjonalt og internasjonalt.

Vi viser til Straffeprosesslovutvalgets utredning (NOU 2016:24), punkt 13.4.3, hvor det heter:

«Kildevernet er et uunnværlig verktøy i jakten på relevant informasjon; det er grunn til å tro at opplysninger i mange tilfeller ikke vil bli lagt frem for pressen dersom kildene ikke kan være sikre på at deres identitet blir holdt hemmelig for offentligheten, arbeidsgivere mv. Begrunnelsen for å ha et kildevern er således forankret i det samfunnsmessige og demokratiske behovet for fri debatt og meningsdannelse.»

Vi mener utvalget her har gitt en svært presis beskrivelse av kildevernets funksjon og betydning. Ikke minst har utvalget understreket det avgjørende kriterium at kildene må være *sikre* på at deres identitet blir holdt hemmelig.

Videre viser vi til Justis- og beredskapsdepartementets høringsnotat til nye kildevernregler i straffeprosessloven og tvisteloven (Snr 18/4856), hvor det blant annet heter:

«Et sterkt vern for pressens kilder er av vesentlig betydning i et samfunn som bygger på demokrati og ytringsfrihet, og er en nødvendig forutsetning for en kritisk og samfunnsengasjert presse. Kildevernet bidrar til at kritikkverdige forhold bringes frem i offentligheten, fordi dette kan skje uten risiko for den enkelte kilde. Et utilstrekkelig vern for kildene kan føre til at enkeltpersoner ikke våger å bringe frem opplysninger, f.eks. av frykt for represalier fra dem de kritikkverdige forholdene gjelder.»

En av de største misforståelsene i den allmenne debatt om kildevernet, er at kildevernet primært eksisterer som en eksklusiv rettighet for redaktører og journalister. Det skyldes trolig både den språklige utformingen av dagens kildevernbestemmelser, men også hvordan regelverket i stor grad har blitt tolket og fremstilt. Like fullt blir det feil.

Kildevernet – som anonymitetsretten – har ikke redaktører eller journalister som mål. *Anonymitetsretten* har samfunnet som mål. Det er erkjennelsen av det samfunnsnyttige i en anonymitetsrett som begrunner denne. *Kildevernet* har det enkelte menneske som mål. Det er kilden som trenger beskyttelse, ikke redaktører og journalister. Og fra et samfunnsnytteperspektiv er kildevernet altså nødvendig for å kunne oppfylle målet om å få frem viktig informasjon som ellers ikke ville komme frem.

De siste årene har kildevernet i Norge utviklet seg langs to ulike spor:

Kildevernets materielle innhold og kjerne er styrket gjennom flere høyesterettsavgjørelser. Det vises blant annet til Lekkasjesaken, Rt-2004-1400; Runesteinsaken, Rt-2010-1381; 22. juli-kildesaken, Rt-2013-1290; og Rolfsensaken, Rt-2015-1286. Dette har sin bakgrunn i at de norske kildevernbestemmelsene må tolkes innskrenkende for å være i tråd med Den europeiske menneskerettskonvensjons (EMK) artikkel 10 om ytringsfrihet.

I Lekkasjesaken heter det i Høyesteretts premisser (førstevoterende) at «Reportasjene var slik sett i ytringsfrihetens kjerneområde, hvor kildevernet er nær absolutt.» Til tross for dette har kilden fortsatt ikke – juridisk sett – noen *garanti* for anonymitet, selv om dette er gitt som løfte av den gjeldende redaksjon. Det er fortsatt den medieetiske leveregel og entydige praksis som gir kilden denne tryggheten.

I 22. juli-kildesaken drøfter førstevoterende spørsmålet om hvorvidt et pålegg om å oppgi identiteten til en kilde hvis tilbud NRK valgte ikke å benytte, kunne ha en «chilling effect» og som sådan innebære et problem. Høyesterett konkluderte slik:

Det kan spørres om de hensyn som ligger bak kildevernet, gjør seg fullt ut gjeldende når pressen selv ikke vil bruke kilden. For min del vegrer jeg meg for å gå inn på en slik grensedragning. Det kan ikke legges til grunn at potensielle kilder vil ha kjennskap til eller forstå slike distinksjoner. Dersom det gjøres unntak fra kildevernet i slike situasjoner, er jeg redd for at det – uansett om det isolert sett skulle være gode grunner for det – vil avleire seg et generelt inntrykk hos potensielle kilder om at de løper en risiko ved å henvende seg til pressen. Som det fremheves i Rt. 2010 side 1381 avsnitt 62, må det ses hen til «den mer langsiktige effekten av å skulle gjøre unntak – den såkalte «chilling effect», og at det i det lange løp er ... en risiko for at en mer utstrakt bruk av vitneplikt vil kunne medføre at viktige kilder blir borte.»

I Rolfsensaken slår Høyesterett blant annet fast at kildevernet som utgangspunkt også vil omfatte upublisert materiale, en konklusjon som er fulgt opp i forslaget til ny straffeprosesslov (NOU 2016:24 s. 279), samt at det også vil kunne omfatte opplysninger som indirekte vil kunne avsløre mediens kilder. I tillegg setter Høyesterett opp en meget høy terskel for hva som kan berettigede unntak fra kildevernet:

Etter EMDs praksis gir EMK artikkel 10 som blant annet beskytter pressens ytringsfrihet en noe videre ramme for beskyttelse av journalistisk materiale, idet kildevernet etter denne bestemmelsen ikke er begrenset til et vern mot å identifisere kilden ved navn, bilde eller annen personidentifikasjon. Såfremt journalistens kilder kan bli avslørt, omfatter vernet etter EMK artikkel 10 også uredigert og upublisert materiale, som for eksempel råopptak av film. I Appendix to Recommendation No. R (2000) 7 fra Europarådets Ministerkomité artikkel 1 blir det fastslått at kildebeskyttelsen gjelder "the right of journalists not to disclose information identifying a source". Under forutsetning av at informasjonen "is likely to lead to the identification of a source" omfatter kildebeskyttelsen også "the factual circumstances of acquiring information from a source by a journalist" og "the unpublished content of the information provided by a source to a journalist". I dom 16. juli 2013 Nagla mot Latvia avsnitt 81 har EMD vist til denne rekommandasjonen. Det sentrale for kildevernets utstrekning etter EMDs praksis er, slik jeg forstår det, om beslaget kan ha en dempende og derved skadelig virkning på pressens tilgang til kilder.

Det foreliggende lovforslaget er, etter vårt syn, åpenbart i strid med disse prinsippene og dermed også i strid med våre menneskerettslige forpliktelser hva gjelder kildevernet. Blir det vedtatt vil vi systematisk bryte med våre internasjonale forpliktelser.

Vi minner også om at Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) nylig har publisert en gjennomgang av sine egne avgjørelser vedrørende kildevern¹. Samtlige 15 avgjørelser som inngår i samlingen endte med at det ble konkludert med brudd på kildevernet, i strid med artikkel 10 i Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Det viser, slik vi ser det, at kildevernet står svært sterkt også i internasjonal rett. Vi vil her særlig vise til Goodwin-saken², Big Brother Watch-saken³ og Sanoma Utgivers-saken⁴. Det foreliggende lovforslaget tar, etter vårt syn, ikke på langt nær tilstrekkelig hensyn til den europeiske rettstilstanden, en rettstilstand vi er forpliktet på.

Parallelt med en utvikling hvor kildevernet, i sin materielle kjerne, altså er klart styrket, blir det samme kildevernet utsatt for et stadig sterkere press. Det skjer dels gjennom en teknologisk utvikling som – uavhengig av lovgivning og rettslige rammer – gjør det stadig vanskeligere for journalistiske medier rent faktisk og praktisk å gi kildene et sterkt og reelt vern. Dels skjer det gjennom lovgivning som i stadig større grad åpner for at myndighetene, på ulike premisser, kan ta i bruk metoder som gjør det mulig å

¹ https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Journalistic_sources_ENG.pdf

² <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22dmdocnumber%22:%5B%22695851%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-57974%22%5D%7D>

³ <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6187848-8026299>

⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-3257807-3631969>

utøve kommunikasjonskontroll og annen form for overvåking. Omfanget av denne typen lovgivning har økt voldsomt de siste 15 årene, primært begrunnet i behovet for effektive overvåkings- og etterforskningsmetoder med sikte på å forebygge og forhindre terrorangrep og annen alvorlig kriminalitet.

Vi anerkjenner selvsagt samfunnets behov for å «*trygge Norges suverenitet, territorielle integritet, demokratiske styreform og andre nasjonale sikkerhetsinteresser, herunder forebygge, avdekke og motvirke utenlandske trusler mot Norge og norske interesser*». Samtidig mener vi at dette er forhold som ikke må undergrave de demokratiske prinsipper som de samme metodene strengt tatt skal beskytte. Vi må ikke miste av syne den grunnleggende premissen at i en demokratisk rettsstat er det borgerne som overvåker myndighetene – ikke omvendt. I dagens samfunn har stadig flere innbyggere, med rette, en følelse av dette sentrale demokratiske prinsippet er snudd på hodet.

At dette vil ha en avkjølende effekt på publikums deltakelse i deler av samfunnslivet, er hevet over tvil. Det finnes en rekke studier som dokumenterer og underbygger den forståelsen. Vi viser her til Datatilsynets redegjørelse, men også vi vil særlig fremheve en av konklusjonene i Fritt Ords rapport «Status for ytringsfriheten i Norge» fra 2014:

«Mens den publisistiske friheten er blitt styrket, og nå i liten grad utgjør noen skranke for ytringsfriheten, er informasjonsfriheten blitt sterkt svekket gjennom endringer i retten til overvåking av norske borgeres kommunikasjon. En mulig konsekvens av denne utviklingen er at pressens adgang til ulike former for informasjon svekkes, siden kilder vil vegre seg for å uttale seg, og at individer blir mer forsiktige med å ytre seg gjennom sosiale medier og i andre fora som registreres digitalt – en såkalt nedkjølingseffekt. Denne utviklingen gir oss en sterk påminnelse om at jussen i stor grad kan påvirke normer og adferd i bred forstand. Utviklingen minner oss også om en annen type spenning mellom frihet og regulering som ligger i digitaliseringen enn den vi for øvrig har diskutert i denne rapporten. På den ene siden gir digitaliseringen økt mulighet og frihet til ytring for individene. På den andre siden øker mulighetene for kontroll og overvåking, både fra statlige og private aktører.»

Utfordringen er at dette særlig vil gjelde personer som har viktig, men sensitiv informasjon av stor allmenn interesse og som i sitt innhold er kontroversiell eller ubehagelig for personer med makt til å påvirke kildens liv. Dermed står vi i fare for å miste mye av denne informasjonen fullstendig. Det medieetiske kildevernet, som er absolutt når det er gitt løfte om det, vil ikke være tilstrekkelig til å beskytte kildene, så lenge myndighetene driver innsamling av store mengder data egnet til å avsløre kommunikasjon mellom nær sagt hvem som helst.

Høringsnotatet er inne på dette i punkt 12.10.6.4:

«Departementet mener at en uthuling av det særlige vernet av fortrolig kommunikasjon kan påvirke samfunnet så vel som den enkelte på en negativ måte. Departementet tar faren for en nedkjølende effekt knyttet til pressens kildetilfang og bruk av tjenester der yrkesutøveren er underlagt kallsmessig taushetsplikt på alvor. Et absolutt forbud mot behandling av privilegert kommunikasjon kan imidlertid ikke utledes av Norges menneskerettslige forpliktelser, og noe slikt forbud bør etter departementets syn heller ikke oppstilles i loven gitt de samfunnsmessige verdier Etterretningstjenesten har som oppgave å verne. Sentrale siktemål har derfor vært å utforme lovgivningen på en måte som i størst mulig grad forhindrer at slike alvorlige konsekvenser realiserer seg, samtidig som handlingsrommet for Etterretningstjenestens oppgaveløsning ivaretas, og muligheten for omgåelse av regelverket snevres inn.»

Utfordringen er at høringsnotatet i liten grad problematiserer forholdet til kildevernet i forbindelse med utformingen av regler for selve innsamlingen, lagringen og behandlingen av så vel metadata som innholdsdata.

I virkeligheten er det foreslåtte lovverket med på å sette opp et massivt overvåkingssystem for kommunikasjon mellom hundretusenvise, for ikke å si millioner av nordmenn; hvorav kun et lite mindretall har gjort noe lovstridig. Det er et system som, slik vi ser, vil utgjøre en trussel mot et kildevern som både politiske organer, domstoler og internasjonale forpliktelser har bidratt til å styrke de siste årene. Vi mener en slik massiv overvåking, kombinert med uklare og til dels skjulte godkjennings- og kontrollmekanismer, utvilsomt vil ha en nedkjølende effekt på det norske ytringsklimaet og på medienes tilgang til kilder.

Norsk Redaktørforening mener på dette grunnlaget at det foreliggende forslaget må gjøres til gjenstand for en langt grundigere og bredere debatt enn hva regjeringen nå har lagt opp til.

3. Tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon – kap. 7

Lovforslaget legger opp til at Etterretningstjenesten, uten domstolsgodkjenning og med svært rundt formulerte begrunnelser, skal kunne pålegge enhver tilbyder å «legge til rette for at etterretningstjenesten kan innhente elektronisk kommunikasjon som transporteres over den norske landegrensen». Disse dataene skal kunne lagres i 18 måneder. Det er ikke lagt opp til særlige filtreringsmekanismer, med sikte på å unngå kommunikasjon mellom journalister og deres kilder.

Uavhengig kildevernet finner vi det oppsiktsvekkende at regjeringen åpner for en – i prinsippet – nesten grenseløs innhenting og lagring av metadata om norske borgeres elektroniske kommunikasjon. Det er ikke lagt opp til særlige skranker eller kriterier for slik innhenting. For å sitere advokat Arve Føyen under Dataforeningens seminar om lovforslaget: «Tilrettelagt innhenting innebærer et sugerør inn i operatørens kjernenett».

Vi minner om prosessen rundt implementeringen av det såkalte Datalagringsdirektivet. Det foreliggende forslaget går lengre enn Datalagringsdirektivet, fordi det også åpner for innsamling og lagring av innholdsdata. EUs datalagringsdirektiv var avgrenset til lagring av data fra telefon, Internett og epost. Dataen skulle gi informasjon om hvem man har hatt kontakt med, samt når og hvor man har hatt den. Formålet var å kunne benytte dette for å bekjempe kriminalitet. I 2014 konkluderte imidlertid EU-domstolen i Luxembourg med at direktivet var «ugyldig», fordi det ville innebære et for omfattende inngrep i respekten for personvernet. EU-direktivet krenket altså menneskerettighetene, ifølge EUs egen domstol.

Like etter gjorde regjeringen det klart at den ville komme med egne forslag om lagring av trafikkdata. Regjeringen nedsatte et ekspertutvalg som skulle utrede hvilke tilpasninger i norske regler som var nødvendig for at Norge ikke skulle krenke menneskerettigheter. Arbeidet med en norsk lagringslov ble imidlertid stoppet, blant annet med bakgrunn i at regjeringens eget ekspertutvalg trakk den slutningen at det var tvilsomt om reglene vedrørende datalagring ville la seg forene med menneskerettighetene, jf. «Datalagring og menneskerettigheter» utarbeidet av Hans Petter Graver og Henning Harborg på oppdrag fra Justis- og Samferdselsdepartementet avlevert 1. oktober 2015.

Vi finner det i så måte oppsiktsvekkende at det foreliggende høringsnotatet overhodet ikke nevner Graver og Harborgs ekspertutredning, kanskje særlig når det kommer til kildevernet. Vi viser til side 87 i utredningen, der det heter:

«For kommunikasjonsdata kommer for pressen det særlige hensyn inn at det er kildens identitet som nyter vern, like mye som innholdet av den kommunikasjonen som har foregått mellom kilden og en journalist. Rene kommunikasjonsdata er derfor uten videre mer inngripende i pressens kildevern enn i for eksempel kommunikasjon mellom advokater og leger, hvor det i hovedsak er innholdet i kommunikasjonen som er beskyttet. Det er neppe teknisk mulig å utforme en lagringsplikt som unntar data om kommunikasjon som kan røpe privilegert informasjon fra lagring.»

Med tanke på at konklusjonen i ekspertenes utredning var til hinder for norsk lagringslov, er det for oss at regjeringen fremmer et forslag som det foreliggende, uten ytterligere rettssikkerhetsgarantier for kildevernet. Dette vil etter vår mening neppe kunne stå seg opp mot «forholdsmessighetsvurderingen» etter EMK artikkel 10, hvor det som kjent stilles krav om «*an overriding requirement in the public interest*» for at kildevernet skal brytes.

4. Domstolskontroll med tilrettelagt innhenting – kap 8

Forslaget (§ 8-1) legger opp til at domstolene skal godkjenne søk i metadata (§7-8) og innhenting og lagring av innholdsdata (§ 7-9). For å imøtekomme de kravene vi er forpliktet på hva gjelder kildevernet, mener vi det må legges opp til domstolgodkjenning på forhånd ved *innhenting* også av metadata. Det er ikke tilstrekkelig at domstolkontrollen kommer inn på neste trinn. Vi henviser til de konklusjoner som ble trukket i forbindelse med debatten rundt datalagringsdirektivet. I det tilfellet gjaldt det riktignok automatisk lagring av metadata, uten spesielle forhåndskriterier. De kriteriene som det er lagt opp til i det foreliggende lovforslaget er imidlertid så løse og rundt formulert at de i praksis ikke vil innebære noen reell skranke. Det vil være nokså fritt opptil etterretningstjenesten å selv bestemme om det skal gjennomføres tilrettelagt innhenting og i hvilket omfang den skal gjennomføres.

Vi er dessuten bekymret for at den foreslåtte domstolskontrollen av innhenting etter § 7-8 og innhenting og behandling etter § 7-9 vil bli mer eller mindre illusorisk. Vår erfaring, i den grad vi får kunnskap om denne typen saker, er at domstolene generelt vil være imøtekommende overfor politi eller etterretningstjeneste når det kommer til spørsmål om å ta i bruk metoder som er underlagt visse restriksjoner. Desto større er sjansene for at dette vil skje når domstolene, slik det er lagt opp til i § 7-8 ikke bare skal skaffe seg oversikt over svært komplekse faglige og tekniske spørsmål, men også ta stilling til søk i data «to ledd ut i personenes kommunikasjonskjede».

Slik kravene til rettslig prøving er utformet (§ 8-4) er det dessuten særlig grunn til bekymring for kildevernet. Blant de forbudene som listes opp i § 8-4 finner vi ikke forbudet mot å behandle opplysninger som er fortrolig kommunikasjon mellom særlige yrkesutøvere, deriblant journalist og kilde. Vi mener det er grunn til å spørre om dette er bevisst og i så fall hvorfor.

Det eneste positive vurderingskriteriet som er oppstilt i § 8-4 er at domstolen skal prøve om «innhenting ligger innenfor Etterretningstjenestens oppgaver etter kapittel 3...», at «grunnvilkårene i kapittel 5 er oppfylt, samt at den ikke strider mot noen av de forbudene som er listet opp (hvorav forbudet etter § 9-6 altså ikke er et av dem). Det må antas at dette i sum innebærer en ganske lav terskel for å få godkjent innhenting og søk etter §§ 7-8 og 7-9. Oppgavene som er listet opp i kapittel 3 er svært rundt formulert. Det samme gjelder grunnvilkårene i kapittel 5. Det er i det hele tatt vanskelig å se for seg hvordan en domstol skal kunne vurdere dette på så løse kriterier. Etter vårt syn må det, som et minimum, formuleres langt strengere og klarere kriterier for vurdering av hvorvidt det skal gis rettslig kjennelse med tillatelse til inngrep etter §§ 7-8 og 7-9. Blant annet må det tas inn som et lovbestemt kriterium at det skal vurderes særskilt om en kjennelse om innhenting eller søk vil kunne medføre at identiteten til mediens kilder kan bli avslørt.

5. Behandling av personopplysninger – kapittel 9

I utkastet til § 9-6 stilles det opp en skranke for behandling av fortrolig kommunikasjon med særlige yrkesutøvere, deriblant kommunikasjon mellom journalister og kilder. Vi mener denne paragrafen åpenbart bryter med våre forpliktelser etter internasjonal rett og etter rettstilstanden i Norge.

Ifølge høringsnotatet kan det gjøres unntak når «vektige samfunnsinteresser gjør behandlingen strengt nødvendig». Vi mener denne formuleringen ikke speiler den rettslige utvikling vi har sett de siste årene, jfr vår gjennomgang under punkt 1), og at kildevernet nå er nærmest absolutt hva gjelder saker med en viss allmenn interesse. Forslaget er med andre ord ikke dekkende for den gjeldende rettstilstanden. Vi minner om Rt. 2015-1286, hvor selv spørsmål om å avdekke kontakter til en internasjonal terrororganisasjon ikke var tilstrekkelig til at PST fikk medhold i sitt beslag av upublisert materiale.

Hva som er verre er at Etterretningstjenesten selv skal vurdere hvorvidt kriteriene er oppfylt, i forkant av at de eventuelt bryter kildevernet:

§ 9-6 Nødvendighetskrav for behandling av fortrolig kommunikasjon med særlige yrkesutøvere

Etterretningstjenesten skal ikke behandle opplysninger som er fortrolig kommunikasjon mellom advokat og klient, helsepersonell og pasient, journalist og kilde eller tilsvarende fortrolig kommunikasjon som nyter særlig menneskerettslig vern, med mindre vektige samfunnshensyn gjør behandlingen strengt nødvendig.

Beslutning om å behandle opplysninger etter første ledd treffes av sjefen for Etterretningstjenesten, med mindre beslutning tilligger departementet etter § 2-7.

Lest riktig må det innebære at Etterretningstjenesten *kan* behandle slik fortrolig kommunikasjon når «vektige samfunnshensyn gjør behandlingen strengt nødvendig». Den som er gitt myndighet til å beslutte et slikt inngrep i kildevernet er altså sjefen for Etterretningstjenesten. For å kunne vurdere det, må tjenesten dermed allerede i utgangspunktet ha innhentet informasjon som gjør at de vet at det dreier seg om et journalist-kilde-forhold. Da er det, etter vårt syn, allerede skjedd et brudd på kildevernet etter EMK artikkel 10 og etter norsk rett.

Både gjennom EMD-avgjørelser og gjeldende norsk rettstilstand er det klart at kildesensitivt materiale ikke skal «behandles» av politi eller andre offentlige myndigheter uten at materialet er gjennomgått av en uavhengig instans, da primært en domstol. At norsk politi ikke klarer å gjennomføre beslag i tråd med regelverket, endrer ikke det faktum at det er slik regelverket er innrettet.

Dersom departementets forslag på dette punkt skulle bli vedtatt vil det være et svært alvorlig brudd på det som har vært anerkjente prinsipper for innhenting av potensielt kildesensitivt materiale fra journalister og redaktører. Domstolkontrollen vil i mange tilfeller bli illusorisk. Det gis ingen anvisninger på at man særlig skal vurdere vern av kildesensitivt materiale, det gis vide rammer for de tillatelser som kan gis, og etter kontrollen vil, slik det er lagt opp i forslag, neppe bli særlig effektiv. I sum vil det knapt være noe som hindrer at etterretningstjenesten får tak i kildesensitivt materiale. Det er dypt bekymringsfullt, og vil heller ikke være i samsvar med de prinsipper som er trukket opp blant annet fra EMD.

Vi viser for øvrig til NRKs høringsuttalelse på dette punkt, og de utdrag som der er gjengitt fra Big Brother Watch-dommen⁵, samt EMDs storkammeravgjørelse i saken Sanoma Utgivers-saken⁶.

⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6187848-8026299>

⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-3257807-3631969>

6. Oppsummering

Norsk Redaktørforening mener at

- Det foreliggende forslag på flere punkter bryter med gjeldende rettstilstand og våre nasjonale og internasjonale rettslige forpliktelser.
- Konesjonene til etterretningstjenesten og kriteriene for innsamling av metadata er alt for vide.
- Domstolskontrollen med søk i metadata og innsamling og søk i innholdsdata er for svakt utviklet.
- Verken reglene for innhenting eller domstolsgodkjenning inneholder tilstrekkelige mekanismer for å beskytte kilde sensitivt materiale i tråd med internasjonale standarder eller vår nasjonale rettspraksis.
- Det er reell grunn til å frykte at forslaget vil svekke kildevernet og føre til en nedkjølende effekt på nyhetsformidlingen og samfunnsdebatten.
- Vi mener forslaget må gjøres til gjenstand for en langt grundigere utredning og debatt enn hva denne altfor korte høringsrunden gir muligheter for.

Oslo, 2019-02-12

for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær